

KERKRENTMEESTERS PKN: GEEN PANIEK, WEL REËLE ZORGEN

De VKB hield begin mei een peiling onder haar leden, de colleges van kerkrentmeesters binnen de Protestantse Kerk in Nederland over de gevolgen van corona. Bijna 450 reacties kwamen binnen. Dat is ongeveer een derde van het totaal aantal leden (= 95 % van alle PKN-gemeenten).

Conclusie uit het onderzoek

Kerkrentmeesters zijn over het algemeen niet in paniek, hebben reële zorgen, mede afhankelijk van de situatie waarin zij verkeren.

Sommige van de kerkelijke (wijk-) gemeenten met relatief veel inkomsten uit verhuur, exploitatie en openstelling vallen tussen wal en schip

Door de coronamaatregelen vindt er een substantiële vermindering van werktijd plaats bij alle werkers in en voor de kerk (inclusief de pastorale beroepen).

Vooraf kerken die relatief veel geldwerving behalen uit verhuur, exploitatie en openstelling van één of meerdere gebouwen, worden hard getroffen door de coronamaatregelen, met op wat langere termijn

gevolgen voor de werkgelegenheid daar waar professionals in dienst zijn om deze activiteiten te runnen.

Dit zijn veelal ook de plaatselijke kerkelijke gemeenten die deze geldwerving inzetten ten behoeve van het onderhoud van hun (monumentale) kerkgebouw(en). Het valt op dat relatief veel reacties in het onderzoek vooral de financiële gevolgen op de wat langere termijn zien neerslaan in uitstel of versoering van onderhoud. Men ziet een terugval in inkomsten nu niet zomaar in de toekomst ingelopen.

De eigen kerkelijke organisatiestructuren (per plaatselijke gemeenten soms ook nog weer verschillend) rond beheer, geldwerving en werkgeverschap maken het lastig om in de juiste categorieën van overheidssteun voor bijvoorbeeld behoud werkgelegenheid te vallen. Een klein gedeelte heeft (al of niet met succes) een NOW-aanvraag gedaan. Daarnaast is er een deel waar ook urgentie speelt, maar waar men tussen wal en schip dreigt te vallen. Tenslotte is er een relatief grotere groep die er vanuit gaat toch niet in aanmerking te komen voor steun, dan wel er vanuit gaat dat men deze crisis zelf op de één of andere manier het hoofd zal moeten bieden.

Vooraf zullen op termijn effecten voelbaar zijn op werkgelegenheid en met name op onderhoudsbudgetten voor (monumentale) kerkgebouwen

Tot zover de hoofdlijnen van de peiling onder leden. Voor cijfers en quotes kan de rapportage worden geraadpleegd: www.kerkrentmeester.nl/corona-onderzoek-kerkrentmeesters

Maatwerk in ondersteuning plaatselijke kerken

Wat betekent deze situatie nu voor plaatselijke gemeenten binnen de Protestantse Kerk?

Jos Aarnoudse, directeur VKB: "Veel plaatselijke kerken ontlenen hoogst noodzakelijke inkomsten aan het nevengebruik van hun gebouwen. Maar dat is veelal ingevouwen in een bredere exploitatie. De kerk is een ANBI, en krijgt bijvoorbeeld ook inkomsten uit de giften en bijdragen van leden. De opbrengst van het nevengebruik van een gebouw is een vorm van geldwerving. Die wordt vooral ingezet om het dure onderhoud van de gebouwen te bekostigen. Stel dat die inkomsten 20 % van het totaal zijn, dan lijkt dat beperkt, maar het betekent toch dat de hele verhuur en gebouwenexploitatie plus de werkgelegenheid die daarmee gemoeid is compleet stil ligt. Zo'n gat in de begroting is door heel wat plaatselijke kerken niet lang op te vangen"

Aarnoudse: "Wij zoeken het als VKB in het bepleiten van mogelijk maatwerk in overheidsondersteuning. Het zijn vooral de horeca en de evenementenindustrie die geraakt worden. Laat de kerk nu ook als kernactiviteit hebben: het bij elkaar brengen van mensen. Nu is de steun vooral opgehangen aan de uitval van omzet van een gehele organisatie. De VKB pleit voor een beperktere definitie voor het behoud van werkgelegenheid. Kijk vooral naar het deel dat wegvalt en leg een relatie met het personeel dat daarvoor ingezet wordt. Dat zijn vooral de kosters en beheerders. Kan dat niet bijvoorbeeld door de herinvoering van de klassieke werktijdverkortung. Die was tenminste opgehangen aan de uitval van werk."

"Kom tot maatwerkregelingen, zoals ook in andere sectoren gebeurt (zoals sportverenigingen). Met name is ook maatwerk nodig voor die kerkbesturen die juist heel veel energie hebben gestoken in additionele geldwerving via verhuur, exploitatie en openstelling om hun (monumentale) kerkgebouw te kunnen blijven onderhouden. De VKB pleit voor (eventueel tijdelijke) verhoging van SIM subsidies de aankomende jaren voor die kerkelijke beheerders van monumentaler kerkgebouwen die anders in de problemen komen."

Voorbeeld Grote Kerk Dordrecht

De wijkgemeente die de Grote Kerk in Dordrecht gebruik heeft en ook verantwoordelijk is voor onderhoud en beheer, bestaat uit ongeveer 1000 leden. De totale exploitatie van deze wijkgemeente belooft ongeveer 300.000,- per jaar, waarvan ongeveer 200.000,- personeelskosten. Verhuur levert ongeveer 45.000,- per jaar op, terwijl de entree voor toeristische bezoekers bij openstelling ongeveer 60.000,- oplevert. Deze gaat echter naar een annexe stichting (ook geheel bemensd door vrijwilligers), die geheel verantwoordelijk is voor de geldwerving eigen bijdrage in het kader van de SIM (dus vooral onderhoud 'buitenkant'). De 45.000,- uit verhuur wordt via de exploitatie van de gemeente vooral aangewend voor het onderhoud van de binnenkant inclusief de (monumentale) orgels. De kosten-beheerder, die ook bij de openstelling en verhuur een grote rol speelt, is in dienst van de kerkelijke gemeente. Corona, zo is berekend, gaat in 2020 naar alle waarschijnlijkheid een gat slaan van zeker 90.000,-. Echter: voor een deel bij de kerk als rechtspersoon en voor een deel bij de Stichting Behoud Grote Kerk als rechtspersoon. Ondertussen is de wijkgemeente die gebruik maakt van de Grote Kerk in Dordrecht niet zelf een rechtspersoon, maar onderdeel van de grotere Hervormde Gemeente Dordrecht. Die bestaat uit vijf wijkgemeenten die allemaal redelijk goed financieel hun hoofd boven water kunnen houden. De totale 'omzet' van deze Hervormde Gemeente is ongeveer 1,1 miljoen op jaarbasis. In de andere wijkgemeenten wordt totaal een 'omzetuitval' van ongeveer 45.000,- verwacht door corona. Stel dat we alles bij elkaar optellen (dus ook van de Stichting Behoud Grote Kerk), dan gaat het om een geschatte uitval van 135.000,- over heel 2020: dat is op jaarbasis 12,3 %. Misschien in een bepaalde periode van 3 maanden meer, maar het benadert nog niet het minimum van 20 % waar bijvoorbeeld de NOW vanuit gaat. Op wijkgemeente niveau is het gevolg echter enorm: van de totaal 370.000,- die regulier per jaar nodig is (wijkgemeente plus Stichting) voor het geheel (dus ook voor het kerkelijk leven en het pastoraat waarvoor de gemeente dus separaat via giften, bijdragen en acties ongeveer 230.000,- per jaar bij elkaar brengt), valt in 2020 bijna 100.000,- uit. (De ontbrekende inkomsten vormen de huuropbrengsten uit de dienstwoningen van medewerkers). Dit is voor zo'n wijkgemeente niet vol te houden. Maar men valt wel overal tussen de wal en het schip.